

Lapin ELY-keskus
PL 8060
96101 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

LAUSUNTO

3.5.2017

Dnro 233/2017

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto YVA-selostuksesta

KEMIJÄRVEN BIOJALOSTAMO

YVA-selostus

Kemijärven biojalostamon YVA-selostus on valmistunut. Jalostamo sijoittuisi Kemijärven Patokankaan alueelle entisen Stora Enso Oyj:n sellutehtaan alueen pohjoispuolelle. Tehtaan puunhankinta-alueen on suunniteltu ulottuvan Koillismaalta Inariin. Tehdas käyttäisi kuitupuuta noin 2,9 miljoonaa kiintokuutiota vuodessa. Teollisuusalueella sijaitsee jo saha, jonka tuottamaa haketta uusi jalostamo pystyisi myös hyödyntämään. Jalostamon tuotteita olisivat mm. erilaiset sellut, sokerit (liikennepolttoaineisiin), sähkö, lämpö, biokaasu, maanparannusaine ja mäntyöljy. YVA-menettelyssä tutkitaan kolmea vaihtoehtoa. VE0: Biojalostamohanke jätetään toteuttamatta. VE1: Biojalostamo, jonka selluntuotantokapasiteetti on 500 000 t/a ja lisäksi tuotantoa vastaavat sivutuotteet (mäntyöljy, tärpätti ja sähkö) sekä biotuotteet (MCC, biokaasu ja maanparannusaineet). VE2: Sellutehdas ilman biotuotteita, joka tuottaa sulfaattiselua ja liukosellua ja jonka tuotantokapasiteetti pelkkää sulfaattiselua tuottaessa on 500 000 t/a.

Hanke sijoittuu Hirvasniemen paliskuntaan. Hankkeen vaikutusalueena on kuitenkin koko itäinen poronhoitoalue, mihin puunhankinta ulottuu.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) turvaa poroelinkeinoon asemaa ja alueidenkäytöllisiä edellytyksiä poronhoitoalueella. Poroilla on hankkeen suunnittelualueella poronhoitolain 3 §:n mukainen vapaa laidunnusoikeus maan omistussuhteista riippumatta. Vapaa laidunnusoikeus on elinkeinon toimintaedellytysten perusta. Poronhoitolaissa säädetään neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §). Myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) osana maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, turvaavat poronhoidon alueidenkäytöllisiä edellytyksiä. Itä-Lapin maakuntakaavan (2004) suunnittelumääräys edellyttää seuraavaa: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjät. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (kesä-, talvi-, rykimä- ja vasoma-alueet), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoitotyöhön liittyvät toiminta-alueet ja infrastruktuuri (kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkierroaidat ym.). Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siksi keskeinen kysymys. Myös muualla kuin suoraan valtion mailla tapahtuvalla maankäytöllä on yleensä jonkin asteisia vaikutuksia paliskunnan toimintaedellytysten jatkuvuuteen. Tästä syystä poronhoitoalueella maankäytön suunnittelua on suositeltavaa toteuttaa erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla, vaikka ei olisikaan kysymys valtion maista, missä neuvotteluelvoite tulee lakisääteisenä. Tällä tavalla poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset voidaan turvata.

Kaavoitus ohjaa hankkeen toteutusta ja rakentamista. YVA-menettelyn ja osayleiskaavoituksen suhde sekä aikataulut olisivat hankesuunnittelussa tuotava selkeästi esille ja yhteensovittettava siten, että mahdolliset poronhoitolain mukaiset neuvottelut järjestetään järkevään ajankohtaan. Osayleiskaavan luonnos on ollut nähtävillä yhtä aikaa YVA-selostuksen kanssa.

Hankkeen vaikutukset poronhoitoon

Hanke sijoittuu Hirvasniemen paliskuntaan, olemassa olevan teollisuusalueen pohjoispuolelle. Hankkeelle on varattu 150 hehtaarin alue. Koska alue on jo teollisuuden muokkaamaa, hankealueen merkitys poronhoidolle on vähäinen.

Negatiivisia vaikutuksia poronhoitoon voi olla voimajohdon rakentamisella, lisääntyvällä liikenteellä ja metsien hakkuilla, mikäli hakataan vanhoja metsiä talvilaidunalueilla. Mitä pohjoisemmaksi puunhankinnassa mennään, sitä enemmän paliskuntien alueilla on vanhoja metsiä, joissa poroja pidetään luonnonlaitumilla talvellakin. Toisaalta nuorten kasvatusmetsien harvennukset ovat jäljessä viime vuosien heikon kuitupuun kysynnän vuoksi, joten jos hanke lisää näitä harvennuksia, kuten se todennäköisesti tekee, tuo se positiivisia vaikutuksia porolaidunten tilaan ja käytettävyyteen. Esimerkiksi jäkäläköiden elpyminen vaatii valoa. Ylitiheissä metsissä poronhoitotyöt kärsivät huonosta näkyvyydestä ja maastoajoneuvoilla liikkuminen on vaikeaa.

Liikenneverkkoa tullaan osittain parantamaan ja mahdollisesti rakennetaan uusi silta. Näistä ei aiheutune haittaa poronhoidolle. Rekkaliikenne jalostamolle tulee olemaan noin 195 rekkaa päivässä (x 2 eli toiseen suuntaan menevät rekat) ja junaliikenteen lisäys yksi juna päivässä. Lapin ELY-keskuksen selvityksen (2011) mukaan raskas liikenne aiheuttaa ajosuoritteeseen suhteutettuna kaksinkertaiset porovahingot verrattuna henkilöautoliikenteeseen (10 % ajosuoritteesta, 20 % porovahingoista). Porokolarit voivat siten lisääntyä riippuen käytetyistä tieosuuksista. Myös rautatieliikenteen lisääntymisellä voi olla vaikutusta porokolareihin. Nyt kun Rovaniemi-Kemijärvi -rataosuuskin on sähköistetty, porovahingot voivat lisääntyä siksi, koska junat ovat hiljaisempia. Vahinkoja voi tapahtua myös itse teollisuusalueella,

mikäli poroja ohjautuu sinne jostain syystä. Keskikesällä etenkin hirvasporot etsivät räkkäsuojaa vertaimevien hyönteisten aiheuttamalta kiusalta joskus yllättävistäkin paikoista (hiekkakasat, soramontut, saha-alueet ym. avoimet alueet).

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu lähinnä metsänhakkuiden ja liikennevahinkojen näkökulmista. Selvityksessä on ollut käytössä poronhoidon paikkatietoaineistot Hirvasniemen, Pyhä-Kallion ja Sallan paliskunnista. Lisäksi on ollut tiedot tieliikenteen porokolareiden sijainnista lähialueilla.

Hankkeen yhteisvaikutuksia eri sellutehdashankkeiden, kuten Kemiin sijoittuvan Kaidin biojalostamohankkeen kanssa on arvioitu kestävien hakkuumäärien arvioinnin näkökulmasta. Hankkeiden yhteenlasketuksi kuitupuun tarpeeksi on arvioitu 10,5 miljoonaa kuutiometriä. Selostuksen mukaan Suomessa on kestävää hakkuureserviä vain 7,6 miljoonaa kuutiometriä. Tästä Lapissa sijaitsee 2,1 milj. m³ eli Kemijärven tehtaaseen hankintaan (tarve 2,9 milj. m³) Lapin kuitupuuta ei tule riittämään. Lisäksi aiotaan käyttää Pohjois-Pohjanmaan tai Kainuun kuitupuuta ja saharaketta (0,4 milj. m³). Myös Kainuuseen on media-tietojen mukaan suunniteltu sellutehdashanketta (yli 2 milj. m³), mutta sellaista ei ole tässä arvioinnissa otettu huomioon. Poronhoitoalue sijoittuu Kainuun pohjoisosiin saakka. Poronhoidon piirissä ollaan huolissaan kestävien hakkuuiden toteutumisesta poronhoitoalueella tulevaisuudessa.

Porokolareiden lisääntymisen määräksi arvioidaan 5-tien läntisellä osuudella 5 kolarilla vuosittain ja tien itäisellä osuudella 7:llä porokolarilla vuosittain. Pahkakummuntiellä arvioidaan kolareiden lisääntyvän 4 porokolarilla vuosittain. Arviot vaikuttavat todella alhaisilta, kun liikenteen lisääntyminen olisi kuitenkin 390 yhdensuuntaista rekkaa päivässä. Rautatieliikenteen vahinkojen ei arvioida lisääntyvän ollenkaan, vaikka liikenne kasvaa yhdellä junalla päivässä eli kahdella yhdensuuntaisella matkalla. On selvää, ettei liikennevahinkojen arvioinnissa olla onnistuttu. Nykyisten rautatievahinkojen sijaintipaikat ja määrät olisivat olleet saatavissa.

YVA-selostuksessa on esitetty keinoja hankkeen vaikutusten lieventämiseen. Tällaisia ovat poronhoidon osalta mm. Porokello -varoitussjärjestelmä, erilaiset aitaratkaisut (maantie, rautatie) ja poronhoidollisesti tärkeillä alueilla toteutettavat metsänharvennukset ja hakkuuiden siirtäminen kevättalven talvilaidunalueilla, jotta porot voivat hyödyntää lupon viimeistä kertaa. Käytännössä mitkään näistä eivät ole suoraan biojalostamohankkeen toteuttajan tehtävissä. Ostamalla sertifioitua puuta voidaan kuitenkin osittain vaikuttaa. PEFC-sertifioitun puun tuotannossa valtion mailla otetaan huomioon poronhoidon edellytykset, mutta yksityismailla ei ole näitä velvoitteita. FSC-sertifioitun metsän osalta on joitakin velvoitteita poronhoidon huomioon ottamisesta myös yksityismetsätaloudelle. Hankkeen toimijan tulee lisäksi edellyttää Porokellojärjestelmän käyttöönottoa puun ja muiden materiaalien kuljetusyrityksiltä. Kaikkien toimijoiden tulee edistää rautateiden aitaamista ja aitojen kunnossapitoa poronhoitoalueella. Rautatien aitaamishanketta yritetään parhaillaan saada käyntiin Kemijärven ja Rovaniemen sekä Rovaniemen ja Tervolan välisille rataosuuksille.

YVA-menettelyn seurantaryhmässä Paliskuntain yhdistystä ja paliskuntia edusti Hirvasniemen paliskunnan poroisäntä. Paliskuntaa on haastateltu. Poronhoidon edustajille järjestettiin tiedotus- ja keskustelutilaisuus hankkeesta syksyllä 2016.

YVA-selostuksessa esitetyillä hankkeen toteuttamisvaihtoehdoilla (VE 1 ja 2) ei ole eroa poronhoidon näkökulmasta.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viite:

Lapin ELY-keskus (2011). Porokolarit ja niiden vähentäminen. Toimenpideselvitys.

ma/ao